

CUMHURİYETİMİZİN YÜZÜNCÜ YILI

ESKİŞEHİR
SANAYİ
ODASI

ESKİŞEHİR

2023

ESKİŞEHİR SANAYİ ODASI EKONOMİK DURUM VE BEKLENTİ RAPORU

Ülkemizde 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan, “Asrın Felaketi” olarak adlandırılan ve milletimizi yasa boğan Kahramanmaraş merkezli, 11 ilimizi vuran depremlerden etkilenen kardeşlerimizin acısını paylaşıyoruz. Ölen vatandaşlarımıza Allah’tan rahmet, yaralılarımıza acil şifalar ve tüm milletimize geçmiş olsun diliyoruz.

İçindekiler

<i>Önsöz</i>	<i>2</i>
<i>Giriş</i>	<i>8</i>
<i>Kapsam</i>	<i>10</i>
<i>Değerlendirme</i>	<i>12</i>
<i>Eskişehir Özel</i>	<i>19</i>
<i>Sonuç</i>	<i>24</i>

Bu rapor, Eskişehir Sanayi Odası üyelerinin ve ilgili paydaşlarımızın görüş, talep ve önerileri doğrultusunda hazırlanmıştır.

2023

ÖNSÖZ

Celalettin Kesikbaş
Eskişehir Sanayi Odası
Yönetim Kurulu Başkanı

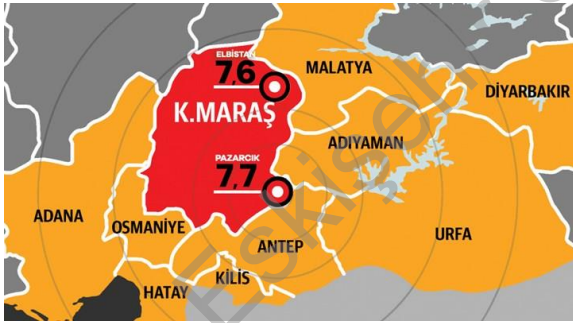

Değerli Sanayiciler,

29 Ekim 1923'te Cumhuriyet ilan edildiğinde yalnız bir ülkenin yönetim biçimi değişmekle kalmadı, bir ulusun istikbali tamamıyla değişmiş, aydınlığa kavuşmuş oldu. Ulu Önder Atatürk'ün deyişiyle, ülkemizin '**ekonomik zaferlerle taçlandırılması**' yönünden önemli adımların atılması için de zemin yaratılmış oldu.

Geçtiğimiz yüzyılda ülke nüfusu yaklaşık 13 milyondan 85 milyona yükselirken, Türkiye ekonomisi önemli **yapısal dönüşümler geçirdi ve ciddi mesafeler** katetti. Türkiye'nin yeni teknolojiler geliştirme kapasitesi yüksek olmasa da, ülke dışında geliştirilen teknolojileri ithal ederek, insanımızı eğiterek, kurum ve kurallarımızı bir ölçüde dünyaya uydurarak gelir bu dönüşüme ayak uydurmaya çalıştık. Sanayicilerimizin talepleri özellikle 1970'li yıllarla birlikte sanayileşmenin hız kazanmasıyla arttı. **Cumhuriyetimizin 100. Yılına gelindiğinde** hala benzer ihtiyaçların söz konusu olduğunu görebilmekteyiz.

Eskişehir Sanayi Odası olarak hazırlamış olduğumuz bu raporda, hem Cumhuriyetimizin 100. Yılında **Türkiye ve Eskişehir ekonomisinin gelmiş olduğu noktayı** hem de mevcut sorunlarımızı ve çözüm önerilerimizi sizlerle paylaşmak istedik.

Tüm analiz ve değerlendirmelerin ötesinde, **6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli yaşanan deprem felaketi** tüm ülkemizi yasa boğdu. Arka arkaya gelen depremler 14 milyon insanımızın yaşadığı, yani ülke nüfusunun yaklaşık altıda biri olan 11 şehri etkiledi. Deprem yönetmeliğindeki plansızlıkların ön plana çıktığı bu büyük afetin maliyeti ne yazık ki hem bölge halkına hem ekonomimize çok fazla olacak.

Deprem etkilediği bölgenin ekonomik çıktısı, Türkiye'nin gayri safi yurtiçi hasılasının yaklaşık 10'da birini oluşturmaktadır. Uzmanlar tarafından yapılan değerlendirmelerde depremin Türkiye Cumhuriyeti'ne maliyetinin **yaklaşık 104 milyar dolar** olması tahmin edilmektedir. Türkiye'nin dış ticaret açığının 110 milyar dolar olduğu düşünüldüğünde, bu depremin **%90 ile %95 arası** ilave külfet doğurması, bunun da ekonomik büyüme rakamını önemli bir oranda geriletmesi hesaplanmaktadır. Devletimizin hem bölgede depremden etkilenen vatandaşlarımızın yaralarını sarması hem de bu büyük felaketin ekonomik kayıplarını yerine koyması uzun zaman alacaktır.

Diğer taraftan, Türkiye ekonomisi zincirlenmiş hacim endeksine göre 2022 yılının üçüncü çeyreğinde geçtiğimiz yılın aynı dönemine göre yüzde **3,9 büyüme** gösterdi. Ekonomik büyümenin öncü göstergelerinden imalat PMI (İmalat Sektörü Satın Alma Yöneticileri)

endeksi, Ocak ayında 50 puan eşiği üzerine çıkarak 10 aylık daralmasına son verdi. En son Şubat 2022’de 50,4 olan gösterge 10 aylık düşüşün ardından Ocak 2023’te 50,1’e yükseldi.

Söz konusu göstergeler **imalat sanayiinde genişlemenin** sürdüğüne işaret etti. Diğer taraftan, döviz kuru gelişmelerinin ve hammadde maliyetlerinde kaydedilen artışların etkisiyle üretim maliyetlerinin ve fabrika çıkış fiyatlarının yüksek düzeyde arttığı izlendi.

Kronik sorun haline gelen **enflasyon** göstergelerindeki yükseliş 2022 yılında büyük oranda hızlandı. TÜİK tarafından açıklanan enflasyon verilerine göre, **Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE)** 2023 yılı Ocak ayında bir önceki aya göre yüzde 6,65, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 57,68 ve on iki aylık ortalamalara göre yüzde 72,45 olarak gerçekleşti.

Yurtiçi Üretici Fiyat Endeksi (Yİ-ÜFE) ise 2023 yılı Ocak ayında bir önceki aya göre yüzde 4,15, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 86,46 ve on iki aylık ortalamalara göre yüzde 125,53 artış gösterdi. Sanayinin dört sektörünün yıllık değişimleri; madencilik ve taş ocakçılığında yüzde 101,51, imalatta yüzde 70,49, elektrik, gaz üretimi ve dağıtımında yüzde 237,14 ve su temininde yüzde 116,64 artış olarak gerçekleşti. Ana sanayi gruplarının yıllık değişimleri ise; ara malında yüzde 60,98, dayanıklı tüketim malında yüzde 69,42, dayanıksız tüketim malında yüzde 97,14, enerjide yüzde 188,23 ve sermaye malında yüzde 60,19 oldu.

Fiyatlarda yaşanan bu enflasyonist yükselişlerle birlikte Türkiye 2022 yılında **ihracat rekorları** kırmaya devam etti. Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) tarafından açıklanan verilere göre, 2022 yılı Türkiye ihracatı geçen yıla kıyasla yüzde 12,9 artışla **254,2 milyar dolara** yükseldi. İhracatın ithalatı karşılama oranı **yüzde 70,3** oldu. Merkezi Eskişehir’de olan firmaların 2022 yılı ihracatı 1 milyar dolar seviyesini aşarak geçen yıla göre yüzde 11,2 arttı ve **1,29 milyar dolar** olarak gerçekleşti. Merkezi Eskişehir harici olan üyelerimizin rakamları da eklenince Eskişehir ihracatı konsolide olarak **4 milyar doların** üzerine çıktı.

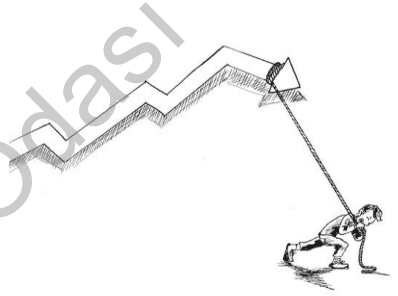
Pandemi etkisinde geçen 2022 yılında genel olarak **enflasyon, emtia fiyat artışları, tedarik zinciri darboğazları ve enerjideki dalgalanma** tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de etkili oldu. Bunlarla birlikte **TL'nin kısa sürede yüksek değer kaybı, yabancı para birimlerindeki aşağı ve yukarı yönlü dalgalanmalar ve öngörülebilirlik sorunları** sanayicimizi en çok zorlayan konulardı.

İçinde bulunduğumuz tablo 2023 için biraz karamsar gibi görünse de ülkemizin potansiyelinin ve sahip olduğu fırsatların farkındayız. Türkiye’nin ihracatında yüzde 55 dolayında paya sahip **Avrupa ve OECD pazarında** talep giderek artmakta. Başta lojistik maliyetler ve pandemi sebebiyle bu talebin **Çin yerine Türkiye’ye** kaymasının etkilerini 2022 yılında imalat sanayisinde net bir şekilde görmeye başladık. Nitekim organize sanayi bölgelerimizin yıllık

elektrik ve doğal gaz tüketim verilerindeki artışlar bunun en somut göstergelerindedir. Ancak bu noktada pandemi sonrası toparlanma süreciyle birlikte Çin'in tekrar lojistik maliyetlerini düşürmesi ve döviz kurlarında Türkiye'nin şu anda rekabetçi bir pozisyonda bulunmaması Türk sanayicilerinin elini zayıflatabilecek unsurlardır. Bu bağlamda özellikle **ihracatın lojistiği** ile ilgili destek ve teşviklerin devreye alınması önem taşımaktadır.

Son üç yılımıza damgasını vuran koronavirüs küresel ölçekte enflasyon dalgası, emtia fiyatları ve tedariki gibi sorunları da beraberinde getirdi. Bu durumun üretici fiyatlarına olan etkisinin, bir önceki yıla kıyasla, daha kabul edilebilir olması için gerekli tedbirlerin alınması önem taşımakta. **Toparlanma yılı** olarak yaşamak istediğimiz 2023'ün reel sektör için daha acı sonuçlar doğurmaması adına beklentilerimizi bu raporda paylaşmak istiyoruz.

Geçtiğimiz yıl üreticinin yaşadığı en büyük sorunlardan biri **enerji fiyatlarındaki** astronomik artışlardı. Enerji fiyatlarının son iki yılda neredeyse **10 kat** artmış olması özellikle sözleşmeye bağlı çalışan sanayicilerimizi çok zor durumda bıraktı. Ne yazık ki **girdi maliyetlerinde** yaşanan bu artışın nihai tüketicinin fiyatlarına da yansıtacağı ve **enflasyona** sebep olacağı da kaçınılmaz bir gerçek olarak karşımızda.

Pandemi dönemiyle birlikte Rusya – Ukrayna Savaşı, emtia fiyatlarındaki küresel artış ve bunun yanında Türk Lirasında yaşanan hızlı **değer kaybıyla**, üretici fiyat endeksi, yani üretim üzerindeki enflasyon baskısı yüzde 90'a dayandı. Burada özellikle **ÜFE ve TÜFE arasındaki makasın oldukça açılması** ve geldiğimiz noktada 12 aylık ortalamalarda bu makasın **yüzde 53'e** ulaşmış olması sanayicinin bu yükü taşıyacak gücünü azaltmakta.

Üyelerimizden almış olduğumuz ve bu raporun kapsamını belirleyen görüşler üretim sektöründe iş yükünün ve **cironun büyüdüğünü**, **ancak kar marjlarının hızla eridiğini** ortaya koymakta. Talep yönlü değil **arz yönlü bir enflasyon** sarmalının içerisindeyken enerji maliyetlerinin bir anda ikiye katlanmış olması üreticinin önünü görememesine neden olmakta. Bu noktada **öngörülebilirlik ve sürdürülebilirlik** konuları daha büyük önem kazanmakta.

Küresel olarak son iki yıldır yaşanmakta olan kriz özellikle hizmet sektörünü derinden etkiledi. Böyle bir ortamda imalat sektörü ülkemizi ekonomik olarak ayakta tutan unsurların en başındaydı. Krizi ciddi ölçüde fırsata çevirmeyi bilen **Türk imalat sektörü** özellikle ihracatta ciddi bir performans ortaya koydu. Ülkemiz 2023 yılı için hedeflenen **250 milyar dolarlık** ihracata ulaşmayı başardı. Bundan sonrası için Türkiye ekonomisinde **döviz girdi sorununun** aşılması adına gerekli tedbirlerin devam etmesini beklemekteyiz.

Sanayicimiz daha fazla üretmek, insanımıza aş kapısı olmak ve ihracatımızı arttırmak için yoğun çalışmalar gerçekleştiriyor. İhracatımız rekorlar kırıyor. Ancak enflasyon, enerji, hammadde ve maliyet artışları rekabetçiliğimizi bozmamalı. Ekonomide **sürdürülebilirlik ve öngörülebilirlik** çatısı altında yapısal reformların hayata geçirilmesi önem taşımakta. Bu raporda üyelerimizden aldığımız görüşleri ana başlıklar altında toplamak gerekirse:

1. Enerjide yeni ve şeffaf bir sübvansiyon sistemi geliştirilmeli, enerji maliyetlerinin üzerine eklenen **vergi ve diğer maliyetler** gözden geçirilmelidir. Sektörler üzerinden kaynak üretmeye çalışmak şirketlere ağır yükler getirmektedir. Ayrıca üretici firmalar tarafından yapılacak **rüzgar ve güneş enerjisi** yatırımları için etkin bir teşvik sistemi geliştirilmelidir.

2. Döviz kurlarının yükselmesinden ve ani hareketliliğinden dolayı **işletme sermayesi ihtiyacı**, banka teminat miktarları artacak ve çoğu firmamız bunu bankalara sağlayamayacaktır. Bu da işletme sermayesinin finansmanında sıkıntılar yaşanmasına neden olacaktır.

3. Eximbank ve özellikle Merkez Bankası **reeskont kredilerinde** ciddi sıkıntılar mevcuttur. Bu noktada ihracatın finansmanı için söz konusu araçların kuvvetli bir şekilde devreye alınması gerekmektedir. İhracat bedelinin belli bir oranının TL'ye çevrilmesi gibi ihracatçıyı tedirgin edecek uygulamalardan uzak durulması beklenmektedir.

4. Satın alma maliyetleri son bir yılda birçok üründe yüzde 200'lere kadar artmıştır. Tüm dünyada **emtia fiyatlarındaki artışa** dövizden kaynaklı artışlar eklenince üretim maliyetleri inanılmaz boyutlara ulaşmıştır. Üretim yapan ancak ihracat ağırlıklı çalışmayan firmalar rekabetçilik anlamında ciddi sıkıntılar yaşamaktadır. Üreticinin enflasyonu ile tüketicinin enflasyonu arasındaki **makasın giderek açılması** daha olumsuz sonuçlara neden olacaktır.

5. İhracat ağırlıklı çalışan firmalar tarafında, yurtdışından gelen siparişlerin yoğunluğu ile 2023'de yatırım ihtiyacına çok fazla ihtiyaç duyulacağı ortadadır. Yapılacak olan yatırımların büyük kısmı yabancı para ile gerçekleşmektedir. Böyle bir ortamda **düşük faiz** ile ihracat garantili, uzun vadeli yatırım kredileri gündeme gelecektir. Bu finansmanı sağlayacak unsurları oyuna dâhil ederek **uzun vadeli yatırım kredilerinin** devreye alınması gerekmektedir.

6. İhracatçılar için **KGF'nin devreye sokulması**, ihracat garantili KGF'nin işlerlik kazandırılması üzerine çalışmalar yapılması önemlidir. İhracata yönelik ithalatta finansmana erişim ile ilgili sıkıntıların kalkması en önemli konular arasındadır. İhracata yönelik alınan malzemelerin Türkiye girişindeki kur ile çıkışı arasındaki **kur farkının sigortalanması** üretici için çok önemlidir.

7. Ülkemizde ve küresel anlamda yaşanan ekonomik gelişmeler üretici firmaları ihracata yöneltmiş ve bu alanda ciddi bir iştah oluşmuştur. Ancak bu durum **iç piyasanın** ihmal edilmesine sebebiyet vermemelidir. Fiyat istikrarı ve rekabet ortamının sağlanabilmesi açısından perakende sektörü başta olmak üzere hizmet ve tarım bağlantılı iş alanları desteklenmelidir. Bu sektörlerde üretim yapan birçok sanayici bulunmaktadır. Bu konu **istihdam** açısından da son derece önemlidir.

8. Kamu ile yapılan uzun süreli iş sözleşmelerinde uygulanan **enflasyon farkları** gerçekleşen oranların çok altında kalmaktadır. Yüklenici firmalar açısından zarar olarak oluşan fark için **eskalasyon** yapılması talep edilmektedir.

9. Ölçek ekonomisine geçişi hızlandıracak **yapısal reformların** mutlaka devreye alınması gerekmektedir. Sürdürülebilirlik açısından oldukça elzem bir konu olarak teşvik, finansman ve insan kaynağının güçlendirilmesi bu reformlar içerisinde önemli maddelerden olmalıdır. Aynı işi yapan şirketlerin birleştirilmesini teşvik eden **pratik finansman modellerinin** sağlanması bir alternatif olarak ele alınmalıdır.

10. Gündemin köşe taşı haline gelen **verimlilik, yeşil mutabakat ve dijital dönüşüm** ile ilgili şirketlerin fonlanması ve teşviklerin sağlanması ihracat açısından şu an çok büyük önem arz etmektedir. Firmalarımızın ihracatını yakın zamanda radikal şekilde etkileyecek olan yeni düzenlemelere hazırlıklar hızlı bir şekilde yapılmalıdır. Burada özellikle TOBB'a bağlı Sanayi ve Ticaret Odalarının aktif olarak oyuna dahil edilmesi, üyelerinin yeni ticaret düzenine hazırlanmasında desteklenmesi beklenmektedir.

11. Rekabetçiliğin sağlanması ve **ihracatın aksamadan devam edilebilmesi** için enerji maliyetleri, hammadde tedariki dahil birçok girdinin kurdan etkilenmemesi, yeni finansman ve satın alma yöntemleri ile sağlanması ve sübvansede edilmesi üreticilerin beklentileri dahilindedir. Kur farkı riskinin düşük bedellerle **sigortalanması** için yeni ürünler oluşturulmalıdır.

12. Türkiye'de artan enflasyon nedeniyle **enflasyon muhasebesi** tekrar gündeme gelmiş durumdadır. Odamız tarafından yapılan araştırmada işletmelerin yüzde 87'si bu ihtiyaca işaret etmektedir. Şu anda enflasyon düzeltilmesi ile ilgili bir belirsizlik ortamı doğmuştur. Bu belirsizliğin çok uzatılmadan netleştirilmesi beklenmektedir. Yüksek enflasyon ortamında enflasyonun etkilerinden arındırılmaksızın hesaplanacak kar/zarar sonucu üzerinden vergilendirme yapmak, vergi adaleti açısından önemlidir.

13. Tüm ülkede yaklaşık 5 milyon kişiyi kapsayacak olan **EYT düzenlemesi** iş dünyasını çok yakından ilgilendirmektedir. Sanayiciler olarak bizler çalışanlarımızın yanındayız ve kazanılmış olan haklarının kendilerine verilmesinden yanayız. Bununla birlikte söz konusu düzenleme işverenleri de ciddi şekilde etkileyecektir. İşgücü kaybının yüzde 20'nin üzerinde olacağı tahmin edilmektedir. Bu durumda oluşacak olan **kıdem tazminatı yükü ve nitelikli eleman kaybının** mutlaka devletimizce değerlendirilmesi ve gerekli destek mekanizmalarının geliştirilmesi beklenmektedir.

14. Ülkemizdeki iç ekonominin canlandırılması, **kayıt dışı ticaretin önüne geçilmesi**, adil bir rekabet ortamının yaratılması ve özellikle iç piyasaya çalışan üretici firmaların teşvik edilmesi amacıyla tüketim malları için uygulanan **KDV oranının %1'e** indirilmesi talep edilmektedir.

15. Sanayimizin **nitelikli eleman** temini konusundaki ihtiyaçları artarak devam etmektedir. Bu alanda mesleki eğitim kalitesinin artırılması amacıyla yürütülen bazı çalışmalar sürecin iyileştirilmesi adına katkı sağlamakla birlikte kökten bir çözüm için **yapısal düzenlemelere** ihtiyaç duyulmaktadır. Başta Milli Eğitim Bakanlığımız, İŞKUR ve üniversitelerimizle birlikte atılacak ortak adımlarla mesleki eğitim altyapısının güçlendirilmesi, tamamlayıcı bir unsur olarak da **ESO Akademi** benzeri mesleki eğitim merkezlerinin desteklenmesi gerekmektedir.

16. İmalat sanayi kapasite kullanım oranları incelendiğinde halihazırda yüzde 75'leri aşmış olduğu görülmektedir. Bunun anlamı, ülkemizin ihracat hedeflerinin gerçekleşebilmesi için **imalat kapasitemizi artırmamız** gerektiğidir. Bu da ancak **yeni yatırımlarla** mümkün olabilecektir. Sanayicilerimizin yeni yatırım yaparken sermayelerini **taşa ve toprağa** gömmelerinin önüne geçmek için Hazine ve Milli Emlak gibi kurumlarımız kanalıyla imalat yatırımlarına özel **ucuz sanayi arazilerinin** yaratılması ve tahsisi önem taşımaktadır.

17. Eskişehir'de lojistik ve ulaşım imkânlarının yetersizliği havacılık, raylı sistemler, makine-metal, madencilik gibi sektörleri olumsuz etkilemektedir. Toplam üretim maliyeti içerisinde **lojistik maliyetleri** önemli bir paya sahip olup ürünlerin nakli karayolu aracılığıyla yapılmaktadır. **Hasanbey Lojistik Merkezinin** etkin kullanılması için bir dizi önlem mutlaka alınmalıdır. Bu noktada ilk adım olarak Lojistik Merkez ile **Eskişehir OSB** arasında demiryolu hattının artık daha fazla vakit kaybetmeden yapılması zorunlu hale gelmiştir. İkinci adım olarak da Eskişehir'in limanlara bağlanmasını sağlayacak **Gemlik ve Körfez Limanları** demiryolu hatları tamamlanmalıdır. Sanayi ürünlerinin ihraç limanlarına daha hızlı ve ucuz maliyetle ulaşması Eskişehir sanayisine önemli bir rekabet avantajı sağlayacaktır.

18. Eskişehir sanayisi için yıllardır konuşulan, ancak somut adımlar atılamayan;

- Kuzey – güney çevre yolları,
- Sanayi bölgelerine hafif raylı sistemlerle toplu taşıma,
- Eskişehir'i milli yüksek hızlı trenin ürerim üssü haline getirecek URAYSİM Projesi,
- Tasarım, inovasyon, yaratıcı teknolojiler ve yazılımın öncelendiği Eskişehir TeknoVadi Projesi,
- Eskişehir Serbest Bölgesi,
- Raylı Sistemler İhtisas Organize Sanayi Bölgesi,
- Mobilya İhtisas Organize Sanayi Bölgesi,
- Maden Teknolojileri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi,
- Çukurhisar Karma Organize Sanayi Bölgesi,

projelerinin ivedi bir şekilde hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Ülkemiz ve tüm dünya son üç yıldır önemli bir sınav vermektedir. Kartların yeniden dağıtıldığı, **radikal bir dönüşümün** içine girildiği **yeni ekonomik düzen** içerisinde atılması gereken adımlar için vakit kaybedilmemelidir. Yaşanan tüm zorluklara rağmen üretmeye, istihdama, yatırıma ve ihracata devam eden **sanayicilerimizin desteklenmesi** beklenmektedir.

GİRİŞ

Eskişehir Sanayi Odası'nın vizyonu, Eskişehir sanayisinin **katma değeri yüksek ürünler** üretmesini sağlayarak ihracatı ve ihracatçı firma sayısını artırmak, sanayinin ihtiyacı olan nitelikli işgücünü temin edecek çalışmalar yapmak, **Ar-Ge faaliyetlerine önem veren inovasyona dayalı bir il sanayisinin** oluşmasını sağlamaktır. Ayrıca Eskişehir'in ekonomik potansiyelinin belirlenmesi, mevcut durumun ortaya konması ve ihtiyaçların tespit edilmesi de bu vizyonun sürdürülebilirliği için son derece önemli olarak değerlendirilmektedir.

Bu anlayışla hareket eden Odamız, son yıllarda birçok alana dokunan ve Eskişehir sanayisinin vizyonunu ortaya koyan önemli rapor, fizibilite ve projeler hazırlamıştır. Yapılan çalışmaların en önemli kaynağı değerli üyelerimiz olmuştur. Eskişehir Sanayi Odası **Ekonomik Durum ve Beklenti Raporu 2023**'de yine Odamız üyesi firmaların, meclis üyelerimizin ve meslek komitelerimizin görüşlerine başvurulmuştur. Raporda hem Eskişehir'in daha önce Odamız tarafından kamuoyunun bilgisine sunulan ihtiyaçları, hem de güncel ekonomik gelişmeler dahilinde üyelerimizin beklentileri ortaya koyulmuştur. Sadece sorun ve talepler değil, aynı zamanda çözüm önerileri de raporda yer verilmiştir.

Bu kapsamda ayrıca ilgili Bakanlıklar, TOBB, Valilik, Belediyeler, BEBKA, KOSGEB, İŞKUR, üniversiteler, diğer kamu kurumları ve ilgili tüm STK'lar tarafından Eskişehir için hazırlanan raporlar da incelenmiş ve kapsayıcı bir çalışma hazırlanmıştır. Gerçekleştirdiğimiz **üye ziyaretleri ve resmi kurumlarla yaptığımız kapsamlı toplantılar** neticesinde üretici firmalarımızın sorunlarına ve yine onlar tarafından üretilen çözüm önerilerine ilişkin hazırladığımız rapor bilgilerimize sunulmuştur.

Zorlu bir sınavdan geçen dünya ekonomisinde, para politikasının sıkılaştırılması, Rusya-Ukrayna savaşının yansımaları ile ABD, EURO bölgesi ve Çin'deki yavaşlama nedeniyle küresel büyüme tahminlerinin düşürülmesine neden olmuştur. Dünya Bankası tahminlerinin gerçekleşmesi durumunda küresel ekonomi 2009 ve 2020'den sonra 2023'te son **30 yılın en kötü performansını** gösterecektir.

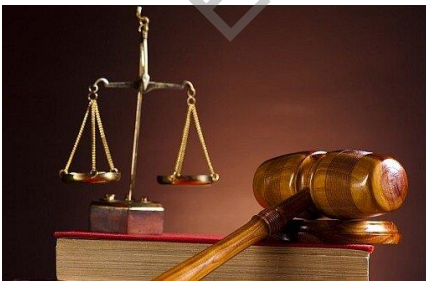
Küresel ölçekte yapılan tahmin ve değerlendirmelere ek olarak ülkemizin içinde bulunduğu durum ve özellikle **6 Şubat gecesi Kahramanmaraş merkezli 11 ili etkileyen** ve binlerce insanın ölümüne, yaralanmasına, binanın yıkılmasına neden olan şiddetli depremin, Türkiye ekonomisinde milyarlarca dolar **yeniden inşa maliyeti** yaratması ve büyümede bu yıl için 3-4 puan gerilemeye neden olması beklenmektedir.

Cumhuriyet tarihi boyunca ülkemiz onlarca kriz, afet ve darboğaz atlatmıştır. Bu badirelerin sonuncusu ve belki de en acısı 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan, “**Asrın Felaketi**” olarak adlandırılan Kahramanmaraş merkezli depremler olmuştur. Yaraların çok zor sarılabileceği ve milletimizi derinden etkileyen bu acı hadisenin sosyal ve psikolojik olduğu kadar ekonomik maliyeti de söz konusudur.

Bundan sonraki süreçte hem bölgedeki insanlarımızın ayağa kalkması hem de ekonomik toparlanma adına sanayicilerimize yine büyük görevler düşmektedir. Toplamda **14 milyon** insanın bulunduğu Kahramanmaraş merkezli ve 11 ili vuran deprem felaketinde **48 bini aşkın** vatandaşımız hayatını kaybetmiş, **120 bini aşkın** vatandaşımız da yaralanmıştır.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından açıklanan raporda, depremlerin yol açtığı felaketin Türkiye ekonomisi üzerindeki toplam yükünün yaklaşık **2 trilyon lira** (103,6 milyar dolar) düzeyinde olduğu tahmin edilmiştir. Deprem Türkiye ekonomisi üzerindeki toplam yükü içinde en önemli bileşeni **yüzde 54,9** oranıyla 1 trilyon 73,9 milyar lirayla (56,9 milyar dolar) **650.000 adet** olarak hesaplanan konut hasarı oluşturmaktadır. İkinci ağırlıklı hasar kalemi ise kamu altyapısı ve hizmet binalarındaki yıkımdan oluşmaktadır (242,5 milyar TL / 12,9 milyar dolar). Konut hariç özel kesim hasarı ise (222,4 milyar TL / 11,8 milyar dolar) bir diğer önemli hasar kalemidir. Bu kalem içinde imalat sanayi, enerji, haberleşme, turizm, sağlık ve eğitim sektörleri, küçük esnaf ile ibadethanelere ilişkin hasarlar yer almaktadır. Ayrıca sigortacılık sektörü kayıpları ve esnafın gelir kayıpları ile makroekonomik etkiler dikkate alındığında, depremin yol açtığı felaketin Türkiye ekonomisi üzerindeki toplam yükünün yaklaşık 2 trilyon lira (**103,6 milyar dolar**) düzeyinde olduğu tahmin edilmektedir. Bu büyüklüğün 2023 yılı milli gelirinin yaklaşık **yüzde 9'una** ulaşabileceği öngörülmektedir.

Yaşanan bu hadiselerle birlikte, **hukukun üstünlüğünü güçlendirmek**, görünümü iyileştirmek ve insanlar için daha iyi fırsatlarla daha güçlü ekonomiler inşa etmek için önemli **reformlara** ihtiyaç duyulmaktadır. Enflasyon beklentileri doğru bir şekilde sabitlenmesi, mali desteklerin gerçekten savunmasız gruplara odaklanması ve finansal sistemler dayanıklı yapılar üzerine kurulması bu reformların başlıca anahtarları olarak gösterilmektedir.

Cumhuriyetimizin yüzüncü yılını büyük bir gururla kutlayacağımız 2023 yılında, sanayimizin talep ve beklentilerinin karşılık bulması durumunda, ülkemizin daha refah ve rekabetçi bir konuma ulaşması kaçınılmaz olacaktır. Ülkemizin sürdürülebilir büyümesinin devamı için **yatırım, istihdam, üretim ve ihracat** odaklı bir yaklaşımla gerçekleştirdiğimiz değerlendirmeler raporun ilgili bölümlerinde kamuoyu ile paylaşılmaktadır.

KAPSAM

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş sürecinde Eskişehir sanayisi de ciddi bir dönüşüme uğramıştır. Kurulduğu ilk yıllarda sadece 85 üyesi olan Eskişehir Sanayi Odası'nın bugün **1.000'e yakın üyesi** bulunmaktadır. Eskişehir sanayisi yaklaşık **7,5 milyar dolar toplam ciroya, 4 milyar dolar ihracata** ve **70.000'in üzerinde doğrudan istihdama** ulaşmıştır. Eskişehir'de yaşayan toplam nüfusun üçte biri geçimini sanayi sektöründen sağlamaktadır.

Bununla birlikte Cumhuriyetimizin 100. Yılında Eskişehir sanayisi sahip olduğu kabiliyetlerle **uçaklar, helikopterler, insansız hava araçları, kamyonlar, trenler ve gemiler** için motor üretebilmektedir. Bugün gökyüzünde uçan her 2 uçaktan birinin üzerinde Eskişehir'de üretilmiş bir parça bulunmaktadır. Bu özelliği ile Eskişehir Avrupa'nın en önemli motor üretim merkezlerinden biri konumundadır.

Toplam ihracatının yüzde 15'i orta-yüksek ve yüksek teknolojili ürünlerden oluşan Eskişehir ayrıca; beyaz eşya, raylı sistemler, makine imalat, seramik, madencilik, gıda ve mobilya sektörlerinde de çok önemli yatırımlara ev sahipliği yapmaktadır.

Bu çalışma Eskişehir Sanayi Odası tarafından, 2021 ve 2022 yıllarında yaşanan ekonomik gelişmelerin, koronavirüs pandemisinin ve Rusya-Ukrayna Savaşı'nın üye firmalarımız üzerindeki etkisini ölçmek ve beklentilerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Raporla ayrıca Eskişehir sanayisinin **altyapı, lojistik, finansmana erişim ve ilgili mevzuatlar** gibi konularda taleplerine de yer verilmiştir.

Rapor kapsamında **ESO Meclis Üyeleri, Meslek Komiteleri ve sektörel kümelenmelerin** görüş ve önerilerine başvurulmuştur. Güncel durumun değerlendirilmesi ve beklentilerin tespit edilmesi amacıyla aşağıdaki sorular kendilerine iletilmiş ve kapsamlı cevaplar alınmıştır.

1. İşletmenizin faaliyet gösterdiği ana sektör hangisidir?
2. Hammadde ve ara mamul fiyatlarında yaşanan artışlar sizi nasıl etkiledi?
3. Enerji fiyatlarında meydana gelen zamların üretimimize etkileri neler oldu?
4. Kurlarda yaşanan ani hareketlilik işletmenize nasıl yansıdı?
5. Mevzuat ve yönetmeliklerle ilgili yaşadığınız sıkıntılar var mı?
6. İhracat yapıyorsanız, 2021-2022 yılını ve önümüzdeki dönemi nasıl değerlendirirsiniz?
7. Asgari ücretle ilgili görüş ve beklentileriniz nelerdir?
8. Sektörünüzde yaşadığımız önemli sorunlar ve çözüm önerilerinizi sıralar mısınız?

Rapora katkı sağlayan üye firmalar faaliyet gösterdikleri alanlara göre sektörlerle ayrılmıştır. Bu şekilde sektörlerle özel sorun ve talepler ayrı ayrı analiz edilebilmiştir. Raporla yer alan sektörler aşağıdaki gibidir.

Madencilik Sektörü 	Makine İmalat Sektörü
Yapı Malzemeleri Sektörü 	Beyaz Eşya ve Yan Sanayi Sektörü
Çevre ve Geri Dönüşüm Sektörü 	Otomotiv ve Yan Sanayi Sektörü
Gıda İmalat ve Hazır Yemek Sektörü 	Et ve Süt Ürünleri Sektörü
Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü 	Hayacılık ve Savunma Sanayi i
Ambalaj, Basım ve Reklamcılık Sektörü 	Raylı Sistemler Sektörü
Mobilya İmalat Sektörü 	Metal Eşya İmalat Sektörü
Kimya Sektörü 	Döküm Sektörü
Elektronik ve Yazılım Sektörü 	İnşaat Sektörü

DEĞERLENDİRME

Küresel çapta yapılan analizler ve açıklanan tahminler **pandemi** dönemi ile başlayan ve **Rusya-Ukrayna Savaşı**'yla birlikte hızlanan hammadde, emtia, enerji, navlun ve nihai ürün fiyat yükselişlerinin 2023 yılında devam edeceğini öngörmektedir. Enerji ve navlun fiyatlarındaki artışların kademeli olarak düşmesi beklenirken, fiyatların 2019 yılı seviyelerine inmesi oldukça zor gözükmemektedir.

Enerji fiyatları üzerinde yaşanan astronomik artışlar 2022 yılında, en çok **enflasyon** olmak üzere, tüm ekonomik göstergeleri etkileyen bir boyut kazanmıştır. Bununla birlikte, son dönemde başta Avrupa enerji fiyatlarında önemli gerilemelerle birlikte **normalleşme eğilimi** görülmeye başlanmıştır.

Son dönemde, enerji ve emtia fiyatlarında gerçekleşen azalış, Çin'in pandemi politikasındaki değişikliklerle tedarik süresinde gözlenen iyileşmeler ve enerji fiyatlarında uygulanan destekler, **tüketici fiyatları enflasyonunu** olumlu yönde etkilemiştir. Enflasyon beklentileri, ülkemizde de olduğu gibi birçok ülkede **aşağı yönlü** güncellenmeye başlanmıştır.

Pandemi sonrasında normalleşme sürecine giren Türkiye ekonomisi, 2022 yılının birinci ve ikinci çeyreğinde sırasıyla, yüzde 7,5 ve 7,7 oranında büyüyerek güçlü bir performans sergilemiştir. Yılın üçüncü çeyreğinde zayıflayan dış talep görünümünün etkisiyle, sınırlı olarak ivme kaybetmiş olmakla birlikte, Türkiye ekonomisi, geçtiğimiz yılın aynı dönemine göre, yüzde 6,2 oranında büyümüştür. Ekonomimizin üretim kapasitesi **ihracat öncülüğünde** artarken, yatırımlar tüm küresel olumsuz koşullara rağmen, kesintisiz olarak devam etmiştir.

Küresel ölçekte borçlanma maliyetlerinin arttığı, finansal koşulların sıkılaştığı ve risk iştahının azaldığı bir ortamda, söz konusu yatırımların gerçekleşmesinde, yurt içi finansal koşullar kritik bir rol oynamıştır. Ticari kredilerin **üretim ve yatırımlara** yönelik olarak kullanılması büyümeği pozitif yönde etkileyen bir uygulama teşkil etmiştir.

Normalleşme süreciyle birlikte esen bu olumlu havanın yanında, 2023 yılı için farklı raporlarda **öngörülen riskler** de söz konusudur. Ülkemiz adına risk sıralamasında üst sıralarda ekonomi temelli riskler yer almaktadır. Ekonomi kökenli risklerin öne çıkmasında küresel ölçekte yaşanan enflasyon ve **Türkiye'nin yaşadığı yüksek enflasyon**, Rusya-Ukrayna savaşı kökenli enerji ve tahıl ürünlerinde yaşanan krizler ile küresel ölçekte yaşanan **resesyon** başta olmak üzere pek çok faktör sıralanabilir.

Küresel ölçekte sıralanan faktörlere ek olarak **Türkiye özelinde** uygulanan ekonomi politikaları, zorunlu göç kaynaklı yaşanan problemler, komşu ülkelerde yaşanan iç karışıklıklar ve **6 Şubat deprem felaketi** eklendiğinde Türkiye'nin krizinin daha uzun vadeli olacağı ve krizin etkilerinin uzun yıllara yayılabileceği tahmin edilmektedir.

Ülkemizde **6 Şubat 2023** tarihinde yaşanan ve 11 ilimizi etkileyen büyük depremin ne yazık ki manevi kayıpların yanında ekonomik bir maliyeti de olacaktır. Yaşandığı bölgede **14 milyon** insanımızı etkileyen depremin ülkemize maliyetinin 104 milyar dolar civarında olması, bunun da ekonomik **büyüme rakamını 3 ile 4 puan aşağı çekmesi** tahmin edilmektedir.

Depremin neden olduğu ekonomik hasar değişkenlik göstermekle birlikte öncelikle yıkılan konutların, okulların, hastanelerin, fabrikaların, yolların, barajların ve köprülerin yeniden inşası **ekonomiye ek bir maliyet** yükleyecektir. Sermaye varlıkları ve altyapı kaybının yanı sıra beşeri sermaye kaybı daha büyük bir önem arz etmektedir. Özellikle eğitim öğretimi aksatan eğitim altyapısının yıkımı nedeniyle **nitelikli iş gücü** yetiştirilmesine kısa ve orta dönemde sekte vuracağı beklenmektedir. Söz konusu etkenlerin 2023 yılı için ekonomiye negatif yansımaları mutlaka olacaktır.

Yapılan analizlerde ülkemiz için 2023 yılında en büyük risklerin **piyasa riski, döviz kuru riski ve adalet temelli riskler** olarak gösterildiği, ekonomik belirsizlikler için en büyük etkenin de kura yapılan müdahaleler olduğu ifade edilmektedir.

Yukarıda belirtilen analiz ve öngörüler doğrultusunda, “Eskişehir Sanayi Odası Ekonomik Durum ve Beklenti Raporu 2023” kapsamında üyelerimizden aldığımız cevaplar başlıklar halinde tanımlandığında, üretici firmalar tarafından ifade edilen **ana sorun alanları** aşağıdaki gibi gerçekleşmiştir.

Ülkemizde özellikle ihracatın hızlanmasıyla birlikte 2023 yılında yeni yatırımların geleceği ve bunun da beraberinde üretim kapasitelerini artıracığı, **enerjide arz ve talebi dengeleyeceği** düşünülmektedir. Bu gelişme fiyat seviyelerine bir miktar olumlu etkide bulunacak olsa da diğer taraftan oluşacak ilave talep nedeniyle fiyatlardaki düşüşler sınırlı kalacaktır.

Türkiye'yi önümüzdeki dönemde yakından ilgilendiren bir diğer gelişme alanı, küresel **tedarik zincirlerindeki yeniden yapılanma** olacaktır. Özellikle Batı'nın Çin'e olan bakışı, ticarete uygulanan tarife dışı engeller, Asya'ya olan bağımlılığın azaltılması, tedarik çeşitlendirmesi ve **tedarik güvenliği** nedeniyle

daha yakın bölgelerin değerlendirilmesi gibi eğilimler Türkiye'nin elini güçlendirmektedir. Tedarik zincirlerindeki yeniden yapılanma, üreticilerimize 2023 yılında daha uzun vadeli talep ve siparişlerin gelmesini sağlayacaktır.

Önümüzdeki dönemin en önemli başlıklarından diğeri **iklim değişikliğine uyum** ve yeşil mutabakat olacaktır. Paris Anlaşması ile birlikte ülkeler nötr karbon seviyesine ulaşmaya yönelik hedef ve tarihler açıklamıştır. Metan gazı emisyonunun sınırlanması, kömür kullanımının bırakılması, fosil yakıt yatırımlarına finansmanın kesilmesi gibi birçok konu gündemdedir. Avrupa Birliği **Yeşil Mutabakatı** ile sınırda karbon düzenlemesi mekanizması için geçiş dönemi olacak 2023 yılından itibaren sektörlerde ve firmalarda yeşil dönüşüm daha da hızlanacaktır. Bu tedbirlerle, **AB Emisyon Ticaret Sistemi**'nin ülke dışı sektörleri de kapsayacak şekilde genişletilmesi hedeflenmektedir.

AB dışı ülkelere gelen ürünlere uygulanması planlanan ve karbon fiyatlandırması anlamına gelen "**Sınırdaki Karbon Vergisi**" uygulaması, ülkemizde milyar dolar üzerinde ihracat yapan 19 ilden biri olan ve **ihracatının yüzde 45'ini AB ülkelerine yapan Eskişehir**'in dış ticaretini de etkileyecektir. Bu tabloya göre Eskişehir sanayi sektörü, birim ürün başına mevcut karbon yoğunluğunu azaltmaya yönelik tedbirler almadığı sürece AB ülkelere yapacağı ihracat miktarında kayıplar yaşayabilecektir.

Bu nedenle, AB tarafından sınırda karbon vergisinin tam mekanizması ve zamanlaması belirlenip onaylanıncaya kadar, Avrupa'ya ihracat yapan ülkelere ait şirketlerin, rekabet avantajı sağlamak ve mevcut ihracat kapasitelerini korumak üzere, ürünleri için "**karbon ayak izini belirleme, maliyetlerini ölçme, raporlama ve hesaba katma**" gerekliliğine şimdiden hazırlanmaları büyük önem taşımaktadır. Çünkü "**karbon yoğunluğu düşük**" ürünlerin üretimine yönelik yaratılacak olan küresel baskı, Avrupa'ya ihracat yapan şirketler için çok yakında bir zorunluluk haline gelecektir.

Bu nedenle, 2021 yılında Türkiye'nin **AB Yeşil Mutabakat** sürecine hızla uyum sağlayabilmesi için Cumhurbaşkanlığı genelgesiyle bir "**Yeşil Mutabakat Eylem Planı**" yayımlanmıştır. AB'deki ulusal gelişmeleri yakından izleyerek ve eylem planına bağlı uyum sürecini doğru yöneterek Eskişehir sanayi sektörü, bu durumu bir tehditten ziyade döngüsel ekonomiye geçiş ve rekabet için bir fırsat olarak değerlendirme potansiyeline sahiptir. AB'ye olan ihracat potansiyelini korumak ve arttırmak için Eskişehir sanayicilerinin yapması gereken ise **karbon yoğunluğu düşük üretim** ve ürünlere yönelik "**bütüncül, sürdürülebilir ve yeşil üretim modellerine**" uyum sağlama çabalarına hız vermektir.

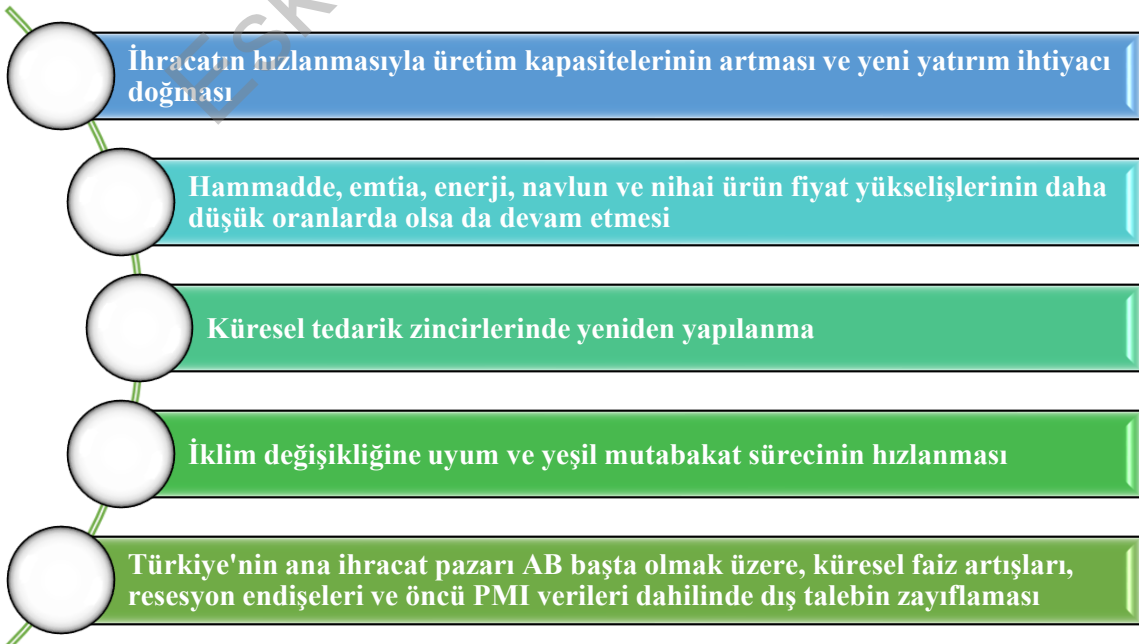
Bununla birlikte ihracatta bazı yapısal sorunlar görmek mümkündür. Örneğin, Eskişehir'in toplam ihracatının yüzde 76'sı yalnızca 10 firma tarafından yapılmaktadır. İhracatın tabana yayılması gerekmektedir. Bunun için ithalata bağımlılığın azaltılması bir numaralı önceliktir. KOBİ'lerin ihracat konusunda özendirilmesi, verimlilik, kurumsallaşma, pazara giriş ve markalaşma gibi alanlarda daha çok desteklenmesi beklenmektedir.

Bu noktada Eskişehir Sanayi Odası olarak geliştirmiş olduğumuz; Avrupa İşletmeler Ağı, Dış Ticaret İstihbarat Merkezi, İhracat Destek Ofisi, ESO Akademi, **Sürdürülebilir Yeşil Sanayi Birimi**, Eskişehir Model Fabrika, ulusal ve uluslararası kaynaklı projelerimizle üyelerimize destek vermeye devam etmekteyiz. Ülkemizin bir numaralı kaldıraç gücü ihracat olacaktır.

**SÜRDÜRÜLEBİLİR
YEŞİL SANAYİ BİRİMİ**

Finansal piyasalar açısından bakıldığında da 2023 yılının hareketli geçmesi beklenmektedir. Dolar endeksinin daha istikrarlı olacağı bir yıl öngörülmekle birlikte burada **asıl risk resesyon** olarak değerlendirilmektedir. Resesyon ihtimali dünya geneli için canlılığını korumaktadır. Yurt içinde ise **enflasyon cephesinde düşüş beklentileri** hakimdir. 2023 yılı için beklentileri başlıklar halinde aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür.

“Eskişehir Sanayi Odası Ekonomik Durum ve Beklenti Raporu 2023” dahilinde “ekonomide **sürdürülebilirlik ve öngörülebilirlik**” ana başlığı altında gündeme gelen ve öne çıkan talep ve öneriler aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır.

1. Rekabetçiliğin sağlanması ve **ihracatın aksamadan devam edilebilmesi** için enerji maliyetleri, hammadde tedariki dahil birçok girdinin kurdan etkilenmemesi, yeni finansman ve satın alma yöntemleri ile sağlanması üreticilerin ve ihracatçıların beklentileri arasındadır.

2. Yaşanan ekonomik gelişmeler üretici firmaları **ihracata yöneltmiş** ve bu alanda ciddi bir ivme oluşmuştur. Ancak bu durum **iç piyasanın ihmal edilmesine** sebebiyet vermemelidir. Fiyat istikrarı ve rekabet ortamının sağlanabilmesi açısından perakende sektörü başta olmak üzere hizmet ve tarım bağlantılı iş alanları desteklenmelidir. Bu sektörlerde üretim yapan birçok sanayici bulunmaktadır. Ayrıca iç piyasada özellikle kamu ile yapılan uzun süreli sözleşmelerde uygulanan **enflasyon farkları** gerçekleşen oranların çok altında kalmaktadır. Yüklenici firmalar açısından zarar olarak oluşan fark için **eskalasyon** yapılması talep edilmektedir.

3. İhracatın yükseldiği bir ortamda üretim sektörü için **yatırım ihtiyacı** oluşacaktır. Düşük faiz ile ihracat garantili, **uzun vadeli yatırım kredileri** gündeme gelecektir. Bu finansmanı sağlayacak unsurları oyuna dâhil ederek uzun vadeli yatırım ve **ihracat kredilerinin** devreye alınması gerekmektedir.

4. Kurları kontrol altına alacak uygulamaların bir an önce hayata geçirilmesi ve ihracat bedelinin bir kısmının **Türk Lirasına çevrilmesi** gibi ihracatçıyı tedirgin edecek uygulamalara dönülmemesi önem arz etmektedir.

5. İhracatın oransal olarak çok büyük bir kısmı az sayıda büyük firma tarafından gerçekleştirilmektedir. İhracatın **tabana yayılması** gerekmektedir. KOBİ’lerin ihracat konusunda özendirilmesi, verimlilik, kurumsallaşma, pazara giriş ve markalaşma gibi alanlarda daha çok desteklenmesi beklenmektedir. **İthalata bağımlılığın azaltılması** bir numaralı önceliktir.

6. Enerji maliyetlerinin üzerine eklenen **vergi ve ilave maliyetler** gözden geçirilmelidir. Üretimin en önemli girdilerinden olan enerjinin sübvansede edilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, üretici firmalar tarafından yapılacak **rüzgar ve güneş enerjisi** gibi yenilebilir enerji yatırımları için etkin bir teşvik sistemi geliştirilmelidir.

7. Üreticinin enflasyonunda yaşanan fiyat artışları ihracatta rekabette bizleri zora sokacaktır. Bu durum dışarıda kar kaybına neden olacak, içeride ise enflasyonu yükseltecektir. **Enflasyon muhasebesinin** ertelenmeden uygulanması gerekmektedir.

8. Reel sektör maliyet hesabı yapmakta zorlanmaktadır. Kurda ve girdi fiyatlarında yaşanan ani oynamalar sanayicinin fiyatlandırma yapmasını zorlaştırdığı gibi **tüketici enflasyonunu** da tetikleyen önemli bir etken olmaktadır. **Kur farkı riskinin** düşük bedellerle sigortalanması için yeni ürünler oluşturulmalıdır.

9. Sanayi sektörünün AB'nin Yeşil Mutabakata uyum sürecini hızlandırmak, birlikte çözüm üretmek ve sanayiciler arasında koordinasyonu sağlamak amacıyla **kanıta dayalı bilgi** paylaşımları, rehberlik ve uzman danışmanlık gibi konularda desteğe ihtiyacı bulunmaktadır. Gerekli çalışmaların tamamlanarak sanayimizin bu **yeşil dönüşüm** sürecine adaptasyonunun sağlanması gerekmektedir.

10. Üretici firmaların **nitelikli eleman** temini konusundaki ihtiyaçları devam etmektedir. Bu alanda mesleki eğitim kalitesinin artırılması amacıyla yürütülen bazı çalışmalar sürecin iyileştirilmesi adına katkı sağlamaktadır. Eskişehir Sanayi Odası tarafından hayata geçirilen **ESO Akademi** de bu çalışmalardan biridir. Ancak nitelikli personel sorununun çözülmesi için daha **yapısal düzenlemelere** ihtiyaç duyulmaktadır. Meslek lisesi mezunlarına kısa dönem askerlik, yüksek asgari ücret, SGK ve vergi indirimleri gibi uygulamalarla teşvik edici bir sistem kurulmalıdır. İŞKUR projeleri ve mesleki eğitim merkezi desteği çalıştırılmalıdır.

11. Madencilik, kimya, elektronik, mobilya, gıda ürünleri ve inşaat gibi sektörlerde özellikle **mevzuat** konusunda sorun ve talepler bulunmaktadır. Sektörlere ilişkin ilgili Bakanlıklardan alınması gereken izin, lisans ve ruhsat süreçlerinin çok uzun olması, ağır işleyen bürokrasi, idari para cezalarında yapılan yüksek artışlar, prosedür ve uygulamaların sürekli değişmesi gibi hususların değerlendirilmesi, **daha pratik hale getirilmesi** ve iyileştirilmesi beklenmektedir.

12. Eskişehir sanayisi için yıllardır konuşulan, ancak somut adımlar atılmayan Hasanbey Lojistik Merkezi – EOSB – Gemlik ve Körfez Limanları **demiryolu bağlantısı**, kuzey – güney çevre yolları, **URAYSİM** Projesi,

Eskişehir **TeknoVadi** Projesi, sanayi bölgelerine hafif raylı sistemlerle **toplu taşıma**, Eskişehir **Serbest Bölgesi** ve **Raylı Sistemler** başta olmak üzere Sektörel İhtisas Organize Sanayi Bölgesi projelerinin ivedi bir şekilde hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Genel bir değerlendirme yapıldığında, Türkiye'nin ve dünyanın alışık olmadığı, daha önce görülmemiş ekonomik problemlerin tecrübe edildiği bir dönemden geçildiğini söylemek mümkündür. Bu ortamda iş dünyamızın rekabetçi kalması, üretimini arttırması, istihdam potansiyelini yükseltmesi ve ihracatını yeni rekorlara taşıyabilmesi için gerekli düzenlemelerin devletimiz tarafından; **güven ortamının yaratılması, milli üretim ve kalkınmaya destek** olunması prensipleriyle yapılması beklenmektedir.

Dışarıda hammadde ve lojistik; içeride kur, faiz ve enflasyon sorunlarıyla boğuşulan bir dönemin ardından iş dünyasının 2023'de öncelikli beklentisi **istikrar ve güven** ortamının oluşturulmasıdır. Belirsizliklerin ortadan kalktığı, **öngörülebilir ve sürdürülebilir** bir üretim ortamında sanayicilerimiz yeni rekorlara imza atmaya devam edecektir.

Eskişehir Sanayi Odası

ESKİŞEHİR ÖZEL

Eskişehir sanayi yapısına bakıldığı zaman iki tip üretimin ağırlıklı olduğu görülmektedir. Birincisi seri ve kütleli üretimi ön plana koyan **orta ve yüksek ölçekli** firmalar, ikincisi ise teknoloji-inovasyon ve katma değeri yüksek ama **hacim olarak az üretim yapan** firmalar göze çarpmaktadır. Eskişehir dış ticaret yapısı da ağırlıklı olarak beyaz eşya, savunma-havacılık ve metal eşya sektörlerine dayanmaktadır.

Seri üretim yapan firmaların en büyük problemi **markalaşma ve nihai ürün** üretme konusunda görülmektedir. Bu tip üretim yapan firmalar daha çok ara ürün ve iç pazara yönelik çalışma yürütmektedirler. Oysa bu firmaların markalaşmaları, nihai ürün üretmeleri ve ürettikleri ürünü dünyaya açmaları, yani ihracata yönelmeleri gerekmektedir. Daha fazla üretim ve nihai ürün konusunda da bir **zihniyet dönüşümünün yaşanması** gerektiği ortadadır.

Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) verilerine göre, Eskişehir'in 2022 yılı ihracatı bir önceki yıla göre **yüzde 11,2 artarak 1,29 milyar dolar** olmuştur. Bunun yaklaşık yüzde 45'lik kısmı AB ülkelerine yapılmıştır. Eskişehir, 200'ü aşkın ihracatçı firmasıyla cari fazla veren şehirlerden biri konumundadır. Merkezi Eskişehir dışında olan ancak Eskişehir'de üretim yapan firmaları da dahil ettiğimizde Eskişehir'in konsolide ihracatı **4 milyar doları** geçmektedir.

Bununla birlikte ihracatta bazı yapısal sorunlar görmek mümkündür. Eskişehir'in toplam **ihracatının yüzde 76'sı yalnızca 10 firma tarafından** yapılmaktadır. İhracatın tabana yayılması gerekmektedir. Bunun için ithalata bağımlılığın azaltılması bir numaralı önceliklidir. KOBİ'lerin ihracat konusunda özendirilmesi, verimlilik, kurumsallaşma, pazara giriş ve markalaşma gibi alanlarda daha çok desteklenmesi beklenmektedir.

Raporda tespiti yapılan konulardan bir diğeri, Eskişehir'de üreten firmaların çok önemli bir kısmının **sadece bir ya da iki müşteriye** çalışıyor olmalarıdır. Bu durum planlama, üretim maliyetleri ve lojistik açıdan bazı avantajlar sağlasa da ciddi riskler de barındırmaktadır. Firmaların üretim ve cirolarını **alternatif müşteriler ve özellikle ihracat kanallarıyla** çeşitlendirmeleri ve riski dağıtmaları gerekmektedir. Ulusal ve uluslararası iş fırsatlarını artırıcı çalışmaların yoğunlaşması, yeni tedarikçi kanallarının açılması istenmektedir.

Raporda çalışmamıza katkıda bulunan üyelerimiz genel olarak, **piyasa ve arz** sorunlarının düzelmesi durumunda pazarın hacim olarak genişleyeceği görüşündedir. Ancak ülkemizdeki hızlı ve değişken **kur hareketleri** nedeniyle maliyetler artmaya devam ederse bunun fiyatlara yansımaları kaçınılmaz olacaktır. İmalat sanayisinin en önemli kaldıraçlarından olan **yatırım kredileri** de mevcut faiz oranları nedeniyle büyük yara almış durumdadır.

ESO üyelerinin gündeminde pandemi dönemine ilişkin işletmelere tahakkuk eden SGK, vergi, stopaj, KDV gibi ödemeler de bulunmaktadır. Bu dönemde vaktinde ödeme yapılamaması sebebiyle kaybedilmesi söz konusu olan yüzde 5 indirim hakkının baki kalması için talepler iletilmiştir. Devletimiz tarafından açıklanan **ekonomi destek paketine** söz konusu tahakkuk eden ödemelerin de dâhil edilmesi, mücbir sebep döneminde ödeme yapan firmalar için ise daha fazla indirim uygulanarak teşvik sağlanması talep edilmektedir.

Eskişehir’de **lojistik ve ulaşım** imkânlarının yetersizliği havacılık, raylı sistemler, makine-metal, madencilik gibi sektörleri olumsuz etkilemektedir. Toplam üretim maliyeti içerisinde **lojistik maliyetler** önemli bir paya sahip olup, ürünlerin nakli karayolu aracılığıyla yapılmaktadır. Hasanbey Lojistik Merkezinin etkin kullanılması için Eskişehir OSB ile

arasında **demiryolu hattının** vakit kaybetmeden yapılması zorunlu hale gelmiştir. Eskişehir’in limanlara bağlanmasını sağlayacak Gemlik ve Körfez Limanları demiryolu hatları tamamlanmalıdır. Ayrıca, yıllardır gündemden düşmeyen ancak somut gelişmeler kaydedilemeyen kuzey – güney çevre yolları, sanayi bölgelerine hafif raylı sistemlerle toplu taşıma, URAYSİM Projesi, TeknoVadi Projesi, Eskişehir Serbest Bölgesi ve sektörel ihtisas OSB projeleri Eskişehir sanayisinin beklentileri arasında yer almaktadır.

Nitelikli eleman sorunu bu raporda da boy göstermiştir. Bu konuya makro açıdan bakılması gerekmektedir. Bu amaçla meslek liselerine talebin artması ve bu liselerden mezun olan

öğrencileri istihdam eden firmalara SGK alanında teşvikler verilmesi, **meslek lisesi mezunlarına** bazı avantajlar sunulması gibi öneriler raporda yer almıştır. Eskişehir özelinde ise Eskişehir Sanayi Odası Mesleki Eğitim Merkezi (**ESO Akademi**) 2023 yılında bu alandaki faaliyetlerine devam

edecek ve sanayinin ihtiyacı olan kalifiyeli personel temini ve mesleki yeterlilik belgelendirme konularında üyelerimize katkı sağlayacaktır.

Rapor hazırlanırken **Cumhuriyetimizin 100. Yılı** olan 2023’te sanayicilerin beklentileri **küresel, ulusal ve bölgesel** gelişmeler ışığında analiz edilmiştir. Değerlendirmeler makro ve mikro ölçekte yapılmaya çalışılmış ve nihayetinde Eskişehir’de faaliyet gösteren üretici firmaların sorunları ve çözüm önerilerine bağlanmıştır. Odamız tarafından hem üyelerimizin görüşleri hem de diğer paydaşlarımızdan alınan bilgiler neticesinde elde edilen sonuçları **ana başlıklar** halinde özetleyen tablo aşağıda sunulmuştur.

EKONOMİK BEKLENTİLER

- Düşük öngörülebilirlik ve kurdaki oynaklığın ortadan kaldırılması
- Enerji, hammadde ve ara malı maliyetlerindeki artışın sübvansede edilmesi
- Enerji maliyetleri, hammadde tedariki dahil birçok girdinin kurdan etkilenmemesi, yeni finansman ve satın alma yöntemleri ile sağlanması
- EYT düzenlemesi kapsamında işverenlerin için öngörülen kredi paketinin ve destek oranlarının artırılması
- Kayıt dışı ticaretin önüne geçilmesi, tüketim malları için uygulanan KDV oranının yüzde 1'e indirilmesi
- KDV iadelerinin bankalar tarafından teminat olarak kabul edilebilmesi ile ilgili düzenleme yapılması
- Organize sanayi bölgelerinde elektrik-doğalgaz kullanan firmaların borçlarının yapılandırılması
- Enflasyondan dolayı oluşan fiktif karlar üzerinden uygulanan vergi yüklerinin giderilmesi
- Gelir ve kurumlar vergisi matrahlarının tespitinde enflasyon muhasebesi uygulamasına geçilmesi
- Kamuya iş yapan ve alacaklarının geç ödenmesi nedeniyle gelir kaybı yaşayan işletmelerin kamu ve KDV alacaklarının ödenmesi
- Belirli sektör ve ürünlerde sağlanan KDV indirimlerinin devam etmesi
- Sanayicinin kullandığı enerjiden ÖTV ve KDV alınmaması
- Asgari ücretteki vergi ve SGK primlerinde indirim yapılması
- Yurtiçinde hammadde üreten firmaların 3 aylık fiyat açıklaması ve girdilerin döviz kısmı için devletin kur garantisi vermesi

ALTYAPIYA İLİŞKİN BEKLENTİLER

- Eskişehir OSB – Gemlik ve Körfez Limanları demiryolu bağlantısı
- Hasanbey Lojistik Merkezi – Eskişehir OSB demiryolu bağlantısı
- Kuzey – Güney çevre yolları
- URAYSİM Projesi
- Eskişehir TeknoVadi Projesi
- Sanayi bölgelerine hafif raylı sistemlerle toplu taşıma
- Eskişehir Serbest Bölgesi
- Raylı Sistemler İhtisas OSB
- Mobilya İhtisas OSB
- Maden Teknolojileri İhtisas OSB
- Çukurhisar Karma OSB
- Yeni yatırımların yapılması, istihdamın ve kalkınmanın sağlanması için sanayi arsası arzının artırılması ve makul fiyatlarla üreticilere sunulması
- TOKİ, Emlakbank gibi kurumların fabrika binaları üreterek uzun süreli kiralama yöntemi ile sanayicilere tahsis etmesi
- Eskişehir'de ağırlıklı olarak faaliyet gösteren sanayi kolları tarafından ihtiyaç duyulan test, ölçüm ve kalibrasyon ihtiyaçlarını giderecek laboratuvarların açılması
- Eskişehir Organize Sanayi bölgesi ana girişinin karayolları ile işbirliği yapılarak yonca haline getirilmesi, trafik sıkışıklıkları ve trafik kazalarının bu yolla önlenmesi
- Eskişehir Havalimanının öncelikle kargo taşımacılığı olmak üzere işlevselliğinin artırılması
- Eskişehir'den farklı lokasyonlara havayolu uçuşlarının başlatılması
- Öğrenciler ve gençler için Kuluçka Merkezleri oluşturulması
- Sanayide kademeli doğalgaz fiyatı uygulamasının durdurulması

İHRACATIN ARTIRILMASIYLA İLGİLİ BEKLENTİLER

- İhracatın finansmanı için Eximbank ve reeskont kredilerinin güçlü bir şekilde devreye alınması
- İhracat bedelinin bir kısmının TL'ye çevrilmesi gibi ihracatçıyı tedirgin edecek uygulamalardan vazgeçilmesi
- Firmalara sağlanacak yapısal teşviklerin ihracat bilanço karlılıklarına göre verilmesi,
- Ticaret Bakanlığı tarafından desteklenen URGE projelerinin uygulama prensiplerinin AB projelerine benzer bir yapıya dönüştürülmesi ve Odalarla bu konuda işbirliği yapılması
- İhracatta limana kadar olan lojistik maliyetlerin devlet tarafından sübvansede edilmesi
- Yurtdışında özellikle Avrupa ve Rusya pazarları için Türk Lojistik Köyleri oluşturulması
- Türk Malının imajını arttıracak çalışmaların devlet eliyle Türkiye tanıtım projesine entegre edilmesi
- Blok trende tek lokomotif ile Avrupa ve Türkiye demiryollarının ortak kullanılmasını sağlayacak düzenlemelerin yapılması
- Yük taşımacılığında kombine taşımacılığın ön plana alınması, operasyon sürelerinin ve işlem maliyetlerinin azaltılması
- Gümrük kapılarındaki işlemlerin hızlandırılması, gümrüklerin 7/24 çalışma prensibine dönmesi
- Sanayicilere verilen Yeşil Pasaport koşullarının hafifletilmesi
- Kamu ve özel sektör kuruluşlarının ithal ürün listelerinin hazırlanarak ilan edilmesi

FİNANSMANA ERİŞİMLE İLGİLİ BEKLENTİLER

- Düşük faiz ile ihracat garantili, uzun vadeli yatırım kredilerinin üretici firmalara sunulması
- İhracatçılar için KGF'nin devreye sokulması, ihracat garantili KGF'nin işlerlik kazandırılması
- İhracata yönelik alınan malzemelerin Türkiye girişi ile çıkışı arasındaki kur farkının sigortalanması
- Yerli ve milli üretim için çalışmalar yapan, markalaşma için çaba harcayan, Ar-Ge, inovasyon, patent gibi alanlarda yatırım yapan/yapmak isteyen firmalara finansal destek sağlanması
- KOSGEB desteklerinde dövizden kaynaklı tutar değişikliklerinin önüne geçilmesi, destek yelpazesinin artırılması, çeşitlendirilmesi
- KOBİGEL gibi destek programlarının KOSGEB tarafından yılda en az 4 kez yapılması
- Aynı işi yapan şirketlerin birleştirilmesini teşvik eden pratik finansman modellerinin sağlanması
- Yeşil mutabakat, verimlilik ve dijital dönüşüm ile ilgili olarak şirketlerin fonlanması, teşviklerin sağlanması ve bu aşamada TSO'ların aktif olarak kullanılarak sisteme dahil edilmesi
- İhracatta KG başına katma değer artırılması adına marka ve tasarım desteklerinin genişletilmesi
- Firmaların artan işletme sermayesi ihtiyaçlarını karşılayacak bir destek mekanizması oluşturulması
- Alternatif ve yenilenebilir enerji yatırımlarının desteklenmesi
- İlave istihdam yaratmak isteyen firmalara özel teşvik ve vergi indirimlerinin sağlanması

NİTELİKLİ İNSAN KAYNAĞINA İLİŞKİN BEKLENTİLER

- Sanayi sektöründen hizmet sektörüne olan yoğun işgücü kaymasının önüne geçilmesi, gerekli yapısal reformların yapılması
- Meslek okullarının modernizasyonu ve her açıdan çok cazip hale getirilmesi, mezunların herhangi bir işyerinde kendi mesleğinde tekrar eğitim almasına gerek kalmadan çalışabilir donanımda yetiştirilmesi
- Kurum ve kuruluşlarca verilecek mesleki eğitimlere finansal veya vergisel avantajlar tanınması
- Üretim sektöründe çalışanlar için özel asgari ücret uygulanması, vergi diliminin kaldırılması, bedelli askerlik masraflarının karşılanması ya da askerliğin tecil edilmesi
- Sanayide çalışan işgücü için asgari ücretin en az yüzde 25 daha fazla olması ve bunun desteklenmesi
- Sektör odaklı ve iş garantili meslek liselerinin kurulması
- Meslek lisesi mezunlarının kendi branşlarında çalışmaları halinde SGK paylarının en az 5 yıl boyunca devlet tarafından karşılanması
- Üniversitelerin lisans ve lisansüstü programlarını düzenlerken sanayi kuruluşlarının ihtiyaçlarına uyulması
- Öğretmenlerden idarecilere ve akademisyenlere kadar uzanan bir eğitimde performans değerlendirme sisteminin getirilmesi
- Sosyal yardım alıp istihdama ilk defa dâhil olacaklar için eğitim ve yatırım programlarının geliştirilmesi
- Meslek liselerinin yüksek okullara devam niteliğinde olması ve isteyenlerin açık öğretimle üniversiteyi tamamlayabilmesi

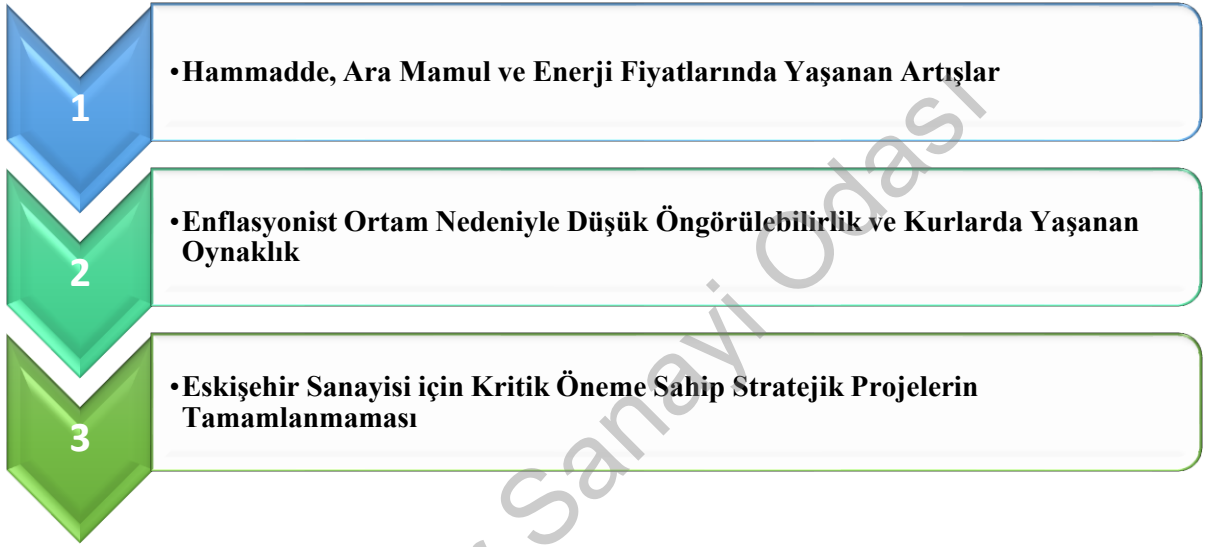
MEVZUATLA İLGİLİ BEKLENTİLER

- Tüm hammadde ve yarı mamul üzerindeki ilave gümrük vergilerinin 2023 sonuna kadar kaldırılması
- Bölgenin kamu tarafından gelişmiş olarak kabul edilmesi nedeniyle teşviklerden yararlanılamaması, diğer illerle karşılaştırıldığında haksız rekabet yaratmasının önüne geçilmesi, ilçe bazlı teşvik sisteminin geliştirilmesi
- İhraç kayıtlı satışlarda ihracat rakamlarının üretim yapan ilin ihracat rakamına eklenmesi
- İşletmelerin mevcut istihdam düzeyinin korunması ve/veya artırılmasını sağlayacak ilave istihdam teşviklerinin sunulması
- Savunma sanayimizin gelişiminde büyük katkısı olan Savunma Sanayi Başkanlığı'na benzer yapıların havacılık, raylı sistemler ve makine imalat gibi stratejik sektörler dahilinde de kurulması
- Kamu ihalelerinde yerli ürün tercihinin artırılması ve bunun için pozitif ayrımcılık sağlayan mevzuatın geliştirilmesi
- Devlet destek programlarında evrak yükünün azaltılması
- Merdiven altı firmaların tespit edilerek kapatılması
- Ruhsat, inceleme ve karar alma aşamaları ile hukuksal süreçlerin kısaltılmasıyla bürokratik işlemlerin azaltılması ve hız kazandırılması
- KDV'nin ürün satıldıktan sonra ödeneceği bir sisteme geçilmesi
- Fırsatçılık ve stokçuluk kavramlarının tanımlanması
- Kurumlar vergisi oranının kademeli olarak yüzde 15'e düşürülmesi

SONUÇ

Eskişehir Sanayi Odası periyodik olarak öncelikle üyeleri ve birçok paydaşıyla yaptığı görüşmeler neticesinde Eskişehir sanayisinin **sorunlarını** tespit etmekte ve bunların **çözümüne** ilişkin görüşleri toplamaktadır. Ayrıca, Eskişehir Sanayi Odası içerisinde yapılan sektörel buluşmalar ve meslek komitesi toplantılarında gündeme gelen görüşler de dikkate alınmaktadır.

Eskişehir Sanayi Odası tarafından hazırlanmış olan bu raporda, pandemi ve Rusya-Ukrayna Savaşı sürecinde ağırlıklı olarak yaşanan ve önümüzdeki dönemde çözüm bekleyen **3 ana sorun alanı** tespit edilmiştir. Bunlar;

Rapora katkıda bulunan üreticilerin görüşleri dahilinde, küresel ekonomide büyüme trendinin azalan bir eğilim içinde olduğu ve **resesyon beklentileri** gözlemlenmektedir. Belirsizliklerin yükseldiği, **risklerin arttığı**, finansal koşulların sıkılaştığı bir küresel ekonomide ülkeler, firmalarının nasıl daha hızlı büyüyebileceği üzerine stratejiler geliştirmektedirler.

Yurtiçi ekonomik görünümün 2023 yılında daha istikrarlı olması için ekonomi yönetimi tarafından piyasadaki ana beklentilerin **güçlü iletişim, güven ve fiyat istikrarının** tesis edilmesi koşullarıyla sağlanması gerekmektedir. Tüketici ve üretici fiyatlarına bakıldığında 2022 yılı yüksek enflasyonla kapatılmıştır. **Faizler ve risk primleri** çok yüksek düzeydedir. Türkiye'nin yüksek olan riskinin, enflasyonun, özellikle **yatırım ve işletme** kredilerindeki faizlerin düşürülmesi gerekmektedir. **Kur oynaklığının** azalması, **öngörülebilir** bir ekonomik ortamın sağlanması beklenmektedir.

Şirketler açısından bakıldığında, 2023 yılının zorlayıcı şekilde geçebileceği düşünülerek o yönde hazırlıkların yapılması tavsiye edilmektedir.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde farklı etkenlerin de devreye girmesiyle daha keskin hissedilen bu krizi atlatmak için bazı **makro görüşler** öne çıkmıştır. Bunlar özetle;

- 1 İmalat sanayiye yönelmek ve üretimi desteklemek zorunludur.
- 2 Stratejik sektörler belirlemek gerekmektedir.
- 3 Eğitim, Ar-Ge ve bilim kuruluşlarının geliştirilmesi şarttır.
- 4 İhracata dayalı bir sanayileşme modeli kurulmalıdır.
- 5 Yerleştirme, markalaşma, tanıtım ve imaj geliştirme zaruridir.

Raporda yerli ve milli üretim için çalışmalar yapan, markalaşma için çaba harcayan, Ar-Ge yapmak isteyen firmalara **eğitim başta olmak üzere destek sağlanması** ve devlet işlemlerinde kolaylıklar oluşturulması açıkça ifade edilmiştir. Üretimde ithalat kalemlerinin kamu ve özel sektör tarafından ivedilikle belirlenerek listelenmesi, bu listelemeyi yaparken ithalat yerine kullanılacakların kamu, sanayi ve üniversitelerden oluşturulacak bir konsorsiyum ile tespit edilmesi tavsiye edilmiştir.

Günümüz yeni ekonomik koşullarında büyümek daha zor ve maliyetli hale gelmiştir. Sağlıklı ve **sürdürülebilir büyümenin itici gücü verimlilik**dir. İşgücü verimliliğini, sermaye verimliliğini ve toplam faktör verimliliğini artıramayan firmaların önümüzdeki dönemde küresel ticarete ciddi sorunlarla yüz yüze kalacağı görülmektedir. Bu bağlamda Eskişehir Sanayi Odası tarafından Eskişehir'e kazandırılan **Model Fabrika** önemli bir destek aracı olacaktır. Üreticilere **kaynak verimliliği, enerji verimliliği, yalın üretim ve dijital dönüşüm** gibi alanlarda hizmet verecek olan Model Fabrika, Eskişehir sanayisinin rekabet gücünü destekleyecektir.

Pandemi ve Rusya-Ukrayna Savaşı döneminde mal ve hizmetlere erişimin kısıtlanması, tedarik zincirlerinin bozulması, gıda üretiminin hayati öneminin anlaşılması gibi gelişmeler, küresel üretim ve ticaret biçimlerinin yeniden sorgulanmasını beraberinde getirmiştir. Artık sadece hızlı ve düşük maliyetli üretmek değil; **sürdürülebilir ve çevreye saygılı** üretmek de

çok önemli bir konuma gelmiştir. AB'nin “Yeşil Mutabakat” sürecine uyum için yalnızca dev firmalar değil; ihracatçı KOBİ'ler de yeni yatırım ve iş planları yapmak zorundadır.

Türkiye'nin 250 milyar doları aşan ihracatının yüzde 50'ye yakını KOBİ'ler tarafından gerçekleştirilmektedir. Şirketlerin bu noktada **yeşil dönüşüm** için gereken finansman olanaklarını ve **sürdürülebilir üretim** için atılması gereken adımları şimdiden belirlemesi gerekmektedir.

Eskişehir'deki sanayi ve diğer bileşenlerin üstünde durduğu konuların başında **mesleki eğitim** reform çalışmaları gelmektedir. Mesleki eğitim her yönüyle desteklenmesi gereken bir alandır. Hem işsiz gençlere hem de çalışanlara verilecek mesleki eğitimlere finansal ve vergisel avantajlar oluşturulması, mesleki lisesi mezunlarına **pozitif ayrımcılık** yapılması istenmiştir.

Yapılan görüşmelerde **ulaşım ve lojistik** konusu da sıklıkla dile getirilmiştir. Bu bağlamda; kentin ortasından geçen ve sanayi bölgelerine giden **çevre yolu trafiğinin hafifletilmesi** için Kuzey – Güney çevre yollarının yapılması, sanayi bölgelerine hafif raylı sistemler ile toplu taşımanın sağlanması, URAYSİM Projesinin tamamlanması, Hasanbey Lojistik Merkezinin etkin kullanılması, Lojistik Merkez ile Eskişehir OSB arasında **demiryolu hattının** ve **Eskişehir'in limanlara bağlanmasını** sağlayacak Gemlik ve İzmit Körfezi demiryolu bağlantısının bir an önce hayata geçirilmesi vurgulanmıştır. Bununla birlikte kentin alternatif bölgelerinde Yeni Nesil Organize/Endüstri Bölgelerinin kurulması tavsiye edilmiş, bunun özellikle yabancı yatırımcıların çekilmesi adına önemli bir adım olduğu belirtilmiştir.

Son olarak; **marka, patent ve tasarım** konularında firmaların ihtiyaçları analiz edilmiştir. Bu noktada, Eskişehir'de kamu-üniversite-sanayi işbirliğinde bir **Ar-Ge ve Tasarım Vadisi** projesinin hayata geçirilmesinin şehri dünya standartlarında çok farklı bir yere taşıyacağı, yüksek teknoloji alanında yeni yatırımları çekeceği ortaya koyulmuştur.

Eskişehir'de uygun bir üretim ortamı vardır. Arazi ucuz, eleman sıkıntısı diğer illere göre daha az, 3 üniversitesi ile iş birliğine açık, **yaşanabilir, ulaşılabilir ve sürdürülebilir** bir yatırım iklimi dikkat çekmektedir. Üretmeye, büyümeye, yatırıma, gelişmeye, desteklemeye, bilişime, paylaşmaya hazır bir **Eskişehir**, geleceğe güvenle bakmak istemektedir. Eskişehir sahip olduğu mevcut potansiyel ve kabiliyetlerle, **doğru bir strateji ile yönetilerek**, geleceğe hazırdır.

ESKİŞEHİR
SANAYİ
ODASI

ESKİŞEHİR SANAYİ ODASI
EKONOMİK DURUM VE
BEKLENTİ RAPORU

www.eso.org.tr

eskisehirsanayiodasi

esksanayiodasi

eskisehirsanayiodasi

eskisehirsanayiodasi

+90 530 353 56 21